

Post-COVID betegek dietetikai ellátásának vonatkozásai

A post-COVID-19 szindrómában érintett betegek körében gyakran előforduló alultápláltság, csökkent zsírtmentes testtömeg, valamint fáradtság, izomgyengeség, étvágytalanság, ízlelés/szaglás megváltozása és pszichológiai distressz nehezíti a teljes gyógyulást.

A betegellátás gyakran multidiszciplináris együttműködést igényel. Ilyen eset pl. a posztintenzív terápiás szindróma (PICS) vagy az élsportolók hosszú COVID-19 betegsége.

A dietetikusoknak fontos szerepe van a SARS-CoV-2 koronavírus okozta fertőzésen átesettek rehabilitációjában, illetve a post-COVID betegek gondozásában. A post-COVID-19 szindrómában szenvedő betegeknek személyre szabott gondozásra, tápláltsági állapot és táplálkozási felmérésre van szükségük. A dietetikusi munka során javasolt a **Nutrition Care Process (NCP)** modell alapján dolgozni. Intervenció célja: tünetek kezelése, táplálkozás és testösszetétel optimalizálása, fizikai és mentális szövődmények rizikójának csökkentése, gyógyulási idő lerövidítése, általános egészségi állapot és életminőség javítása.

Az immunrendszer támogatása

Egyes étrendi faktoroknak (pl. esszenciális zsírsavak, glutamin, arginin, E-, C- és D-vitamin, cink, szelén, polifenolok) különösen nagy szerepe lehet a gyulladás és az oxidatív stressz csökkentésében, ezáltal az immunrendszer támogatásában és a post-COVID-19 szindróma kezelésében. Cél, hogy amikor csak lehet, a kiegyensúlyozott táplálkozás részeként megfelelő mennyiségben jusson hozzá a beteg. Ennek érdekében javasolt a kiegyensúlyozott, vegyes táplálkozás (lásd OKOSTÁNYÉR®). Csak orvosilag indokolt esetben forduljunk az étrend-kiegészítőkhöz. Indokolt pl. D-vitamin szupplementáció az őszi-téli időszakban, illetve hiány esetén, mindig személyre szabottan.

Probléma	Javaslatok	Megjegyzés
<p>Alultápláltság, malnutríció, szarkopénia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A beteg testtömegének, tápláltsági állapotának rendszeres monitorozása • Rendszeres étkezési ritmus, napi 5-6 étkezés • Emelt energia- és fehérjetartalmú étrend <ul style="list-style-type: none"> ○ 15-30 g fehérje/étkezés, a testtömegtől függően <i>(a gyulladáscsökkentésben fontos szerepet játszó esszenciális aminosavak bevitelének biztosítása érdekében)</i> ○ A valós bevitel monitorozása ○ Teljes tápanyagtartalmú termékek előnyben részesítése ○ Szükség esetén ételek, italok dúsítása (hagyományos) élelmiszerekkel • Ha hagyományos élelmiszerekkel nem fedezhető a napi energia-és tápanyagigény ⇨ az étrend speciális, gyógyászati célú élelmiszerekkel (tápszerek, tápanyag modulok) történő dúsítása, illetve iható formulákkal (ONS) történő kiegészítése <ul style="list-style-type: none"> ○ Energia- és tápanyagtartalom, illetve denzitás alapján ○ Szükség esetén enterális szondatáplálás, kiegészítő parenterális táplálás 	<p>Az izomtömeg és izomerő növeléséhez elengedhetetlen a megfelelő mozgás.</p>
<p>Ízérzékelés és szaglás zavara</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kiegyensúlyozott, változatos étrend oktatása <ul style="list-style-type: none"> ○ Az edukáció része legyen: zöldsűszerek és intenzív fűszerek beillesztése az étrendbe, íz áthangolás • Fémes szájíz esetén: fém evőeszközök kerülése • Szájszárazság esetén: megfelelő folyadékbevitel, öblögetés vízzel (ne alkoholos szájvízzel), rágó/cukormentes cukorka a nyálélválasztás fokozására 	

<p>Krónikus fáradtság</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Javasolt a kiegyensúlyozott, megfelelő esszenciális zsírsav- és antioxidánstartalmú étrend • Javasolt állag: <ul style="list-style-type: none"> ○ rágási nehezítettség esetén: folyékony, pépes ○ légszomj esetén: magas víztartalmú élelmiszerek, ételek • Az étkezés üteme: <ul style="list-style-type: none"> ○ rendszeres, egyszerre kis mennyiségű étkezés ○ nyugodt körülmények biztosítása, kapkodás elkerülése • Ét elkészítés: ritkábban, de nagy mennyiség elkészítése, majd lefagyasztása (adagonként) • Tanácsok a megfelelő összetételű félkész- és készételek kiválasztásához/ételrendeléshez 	<p>Esetlegesen fennálló hiányállapotok (pl. magnézium-, cink-, folsavhiány) kezelése (étrend + étrendkiegészítő)</p>
<p>Hányinger</p>	<ul style="list-style-type: none"> • „Többször, keveset” elv az étkezésben és a folyadékfogyasztásban is • Nyugodt körülmények: lassú evés, ivás • Étkezés és folyadékfogyasztás időben elválasztva • Hőmérséklet: a hideg ételek, italok jobban tolerálhatók • Magas keményítőtartalmú ételek, gyömbér előnyös lehet • Erősen fűszeres, nagyon édes, zsíros ételek kerülése 	<p>Tiszta, kiszellőztetett helyiségben történjen az étkezés.</p>
<p>Hasmenés</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Táplálkozás-tüneti napló alapján egyénre szabni a diétát • Étkezések közti folyadékfogyasztás (túl hideg/meleg kerülése) • Az elvesztett folyadék-és elektrolit (Na, K) pótlása ételekkel, italokkal <ul style="list-style-type: none"> ○ szükség esetén ORS • Laktóz-és hozzáadott cukormentes étrend • A magas keményítőtartalmú és a VOÉR-ban gazdag élelmiszerek javasoltak, sz.e. rostkiegészítő • Probiotikus élelmiszerek 	<p>Probiotikum alkalmazása szóba jöhet.</p>
<p>Reflux</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Táplálkozás-tüneti napló alapján egyénre szabni a diétát • Rendszeres, napi 5-6-szori, egyszerre kis mennyiségű étkezés • Közvetlenül étkezés utáni lefekvés elkerülése 	

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Barrea, L.; Grant, W.B.; Frias-Toral, E.; Vetrani, C.; Verde, L.; de Alteriis, G.; Docimo, A.; Savastano, S.; Colao, A.; Muscogiuri, G. Dietary Recommendations for Post-COVID-19 Syndrome. *Nutrients* **2022**, *14*, 1305. <https://doi.org/10.3390/nu14061305>
- A Magyar Dietetikusok Országos Szövetségének táplálkozási ajánlása COVID idejére. <https://mdosz.hu/hun/wp-content/uploads/2021/03/mdosz-kozlemeny-etkezesi-ajanlas-covid-idejen.pdf>
- Covid-19 beteg ápolása otthonában. MESZK, Dietetikai szakmai tagozat, szakmai tanácsadó testületének javaslata.
- A dietetikusok szerepe a COVID-19 elleni harcban. Az Európai Dietetikus Szövetség jelentése. (Role of Dietitians in the fight against COVID-19. EFAD Briefing Paper)
- Dietetic implications in the era of COVID-19. *Komp Nutr Diet* **2021**;1:1. DOI: 10.1159/000513193
- Szűcs, Zs.. Az immunrendszer étrendi támogatása, a táplálkozás szerepe a gyulladásoz folyamatok és az oxidációs stressz csökkentésében 1. rész. *Új Diéta*. **2020**; 29 (3-4).
- Szűcs, Zs.. Az immunrendszer étrendi támogatása, a táplálkozás szerepe a gyulladásoz folyamatok és az oxidációs stressz csökkentésében 2. rész. *Új Diéta*. **2021**; 30 (1).

Készítette a Magyar Dietetikusok Országos Szövetsége, 2022.

Az összefoglaló összeállítását támogatta:

